

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל
תשיעי

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

דבר מלכות

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מלך המשיח מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

משיחות ש"פ אחרי־קדושים, י"ג אייר ה'תנש"א

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה
ה' תהא שנת פלאות אראנו
שנת הק"כ להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות
כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מהרה יגלה אכי"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מבניו – התמימים בפרט,
משלוחיו, חסידיו וכלל ישראל – בכלל
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו הק'
ויבנה ביהמ"ק במקומו ויקבץ נדחי ישראל
בגאולה האמיתית והשלימה
נאו תיכף ומי"ד ממ"ש!

יחי אדוננו מורנו ורבנו מלך המשיח לעולם ועד!

מ'האָט מתקן ומשלים געווען די עבודה בעבר כדבעי, אָדער מ'קען אין דעם נאָך צוגעבן: און מ'האָט דערביי די הוראה ונתינת כח, אַז אפילו אויב ס'האָט עפעס געפעלט אין ניטאָ קיין פאַרפאַלן און מ'קען אַלעמאַל מתקן זיין.

ועוד ועיקר – אַז עס זאָלן נתגלה ונתתקן ווערן אַלע ענינים וואָס ווייזן זיך אויס אַז זיי זיינען פאַרלאָרן געגאַנגען, אָדער זיינען טאַקע פאַרלאָרן געגאַנגען אין גלות, כולל – פאַרלאָרן למעליותא (זייענדיק למעלה מגדר גילוי) – דער גילוי הקץ וואָס „לבא לפומא לא גליא“¹²², און משיח צדקנו, וועלכער קומט „בהיסח הדעת“¹²³ (כי אם במציאה), שנאמר „מצאתי דוד עבדי“¹²⁴ (במזמור

122 ז"ח בראשית ת, א. מדרש תהלים ט, ב. וראה גם סנהדרין צט, א.
123 סנהדרין צז, סע"א.
124 ראה ב"ר פכ"ט, ג.

פ"ט בתהלים¹²⁵), און דאָס ווערט נתגלה אין דעם מזמור צדי"ק¹²⁶ – „ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה השלישי, בגאולה האמיתית והשלימה, די גאולה פון אַלע אידן, „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו“.

125 פסוק כא.

126 ולהעיר שבאות „פ"ף בו נגאלו אבותינו ממצרים שנאמר (שמות ג, טז) פקד פקדתי אתכם [ולהעיר שמשו ה' בו פ' כשגאל ישראל ממצרים], צ"פ בו עתיד הקב"ה לגאול את ישראל ולומר להם צמח צמחתי לכם שנאמר (זכרי' ו, יב) איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה'" (פדר"א פמ"ח). ובבמדב"ר ס"פ קרח מביא הכתוב (ירמי' כג, ה): והקימותי לדוד צמח צדיק גו' (וראה פי' הרד"ל לפדר"א שם). וראה ד"ה לך באוה"ת (עדרת, א). תרכ"ז. תר"ל.
127 פסוק טו"ב.

בס"ד. משיחות ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תנש"א

בכתוב⁵: „והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתני, און דער לשון החמישי – „והבאתי“⁶. וואָס כאָטש אַז די אַלע לשונות האָבן דעם אַלגעמיינעם אינהאַלט פון אַרויסגיין פון גלות, איז דאָ אַן עילוי אין דעם לשון „גאולה“; וי"ל אַז צוליב דער מעלה ווערט (יעדע גאולה, ובמיוחד –) די גאולה האמיתית והשלימה אָנגערופן (בפי כל ישראל) מיט דעם נאָמען „גאולה“ (סתם)⁸ [דוקא די גאולה האחרונה איז די גאולה האמיתית והשלימה (מיט אַ ה"א הידיעה)], וויבאַלד אַז דער וואָרט (גאולה) גיט אַרויס דעם תוכן פון דער גאולה האמיתית והשלימה.

ב. אין דעם וואָרט „גאולה“ זעט מען אַ דבר פלא: „גאולה“ איז די זעלבע אותיות ווי „גולה“ (גלות) נאָר מיט אַ תוספת אל"ף! ווי עס שטייט אין מדרש⁹ אַז אין דעם

א. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט וואָס עס רעדט זיך לאַחרונה וועגן דער גאולה האמיתית והשלימה, אויף וועלכע מען וואָרט בכל יום און מ'האָפט אַז תבוא בכל יום – ווי דער פסק דין בהלכה אַז מ'מאַכט אַ נדר גיט טרינקען וויין ביום ש' יבוא המשיח טאָר ער גיט טרינקען וויין קיינמאַל ניט² – תיכף ומיד ממש, און וועגן די פעולות וואָס יעדער איד דאַרף טאָן צו ברענגען די גאולה – איז פאַסיק צו אָפּשטעלן זיך מבאר זיין דעם אינ-האַלט פון דער גאולה, וואָס דאָס מאַכט לייכטער צו פאַרשטיין אין וואָס דאַרף באַשטיין די אַרבעט וואָס פאַדערט זיך צו ברענגען די גאולה, און ווי מ'זאָל זיך צוגרייטן צו דעם מצב הגאולה.

דער אינהאַלט פון יעדער זאָך גיט זיך אַרויס אין זיין נאָמען³. אַזוי אויך בנוגע צו דער גאולה – קען מען האָבן אַ באַגריף אין איר תוכן דורך אַריינטראַכטן זיך אין דעם פירוש פון איר נאָמען – „גאולה“.

דער ענין הגאולה ווערט באַצייכנט אין תורה מיט פאַרשידענע אויספראַכן. אָנהויבנדיק פון די ד' לשונות של גאולה:

- 1) שיחות (לעיל [סה"ש תנש"א ח"ב]): כ"ח ניסן (ע' 470). ש"פ שמיני (ע' 475). ש"פ תזרי"מ (ע' 490).
- 2) רמב"ם הל' נזירות פ"ד הי"א.
- 3) ראה שעהיה"א פ"א. וראה בארוכה בזה תשובות וביאורים (קה"ת, תשל"ד) ס"א. לקו"ש ח"ו ס"ע 35 ואילך, ובהערות שם. וש"נ.
- 4) שהם גם ד' לשונות של גאולה העתידה (ראה ירושלמי פסחים פ"י ה"א. ד"ה והי' אור ה-לבנה תרנ"ד. ד"ה לכן אמור לבני' תרנ"ח. תרע"ח.

* אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ס"ע רפח ואילך. המו"ל.

וראה ספר הליקוטים-דא"ח צ"צ ערך גאולה ס"ג, וש"נ). וראה גם בחיי וארא ו, ח.

5) וארא ו, וז.

6) שם, ח.

7) דאף שכל גאולה (גם גאולה פרטית שאינו „גאולה דגלות . . אלא שיגאלנו מן הצרות כו'“) „שם גאולה עלה“ (מגילה יז, ב ובפרש"י) – הרי זה חידוש, ומובן (מזה גופא) שעיקר שם גאולה הוא בנוגע ל„גאולה דגלות“ (ששלימותה תהי' בגאולה האמיתית והשלימה). וכפשטות דברי רבא בגמרא מגילה שם: „גאולה בשביעית . . מתוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית“. ורק אח"כ מבאר, ש„מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא“.

8) וכלשון ניגון (חב"ד) הידוע: זאָל שוין זיין די גאולה [כפי שניגנו לפני שיחה זן]. ועוד לשונות וניגונים כיו"ב – ע"פ מנהג ישראל.
9) ויק"ר ס"פ אמור (ספ"ב). שהש"ר פ"ד, א (ז). קה"ר רפ"ד.

ווארט „גולה“ (וגולה על ראשה¹⁰) זיינען פאראן צוויי פירושים: „תרין אמוראין, חד אמר גולה (לשון גלות) וחד אמר גאולה“. וידוע דער ביאור אין דעם¹¹, און „תוספת האלף שעל ידו נעשה מבחי' גולה בחי' גאולה“ גייט אויף דער אלף פון „אלופו של עולם“, וואָס דורך דער עבודה פון אַ אידן אין גלות צו „אריינשטעלן“ (ממשך און מגלה זיין) דעם אלף דער אלופו של עולם אין גלות¹², ווערט פון „גולה“ – „גאולה“.

ולכאורה אינו מובן: גאולה איז פונקט פאַרקערט פון גלות. איז היתכן אַז (דער וואָרט) גאולה איז אין זיך כולל דעם וואָרט „גולה“ (גלות), און נאָכמער: גאולה באַשטייט (און ווערט אויפגעמאַכט) דוקא פון (דעם וואָרט) גולה, ביז אַז רוב ה- אותיות פון „גאולה“ זיינען גאַר „גולה“¹³, און די הוספה באַשטייט נאָר פון דעם איינציגער אות אלף: און אויך דער ראש התיבה¹⁴ (פון גאולה) בלייבט דער גימל פון „גולה“!?

ג. וי"ל דעם ביאור אין דעם:

גאולה איז ניט דער טייטש, אַז דורך אַרויסגיין פון גלות פאַרלאָזט מען דעם

(10) זכרי' ד, ב.

(11) לקו"ת בהעלותך לה, ג. וראה גם אוה"ת בא ע' רעג. בהעלותך ס"ע תכג ואילך. נ"ך ע' תקי. המשך מים רבים תרל"ו פקל"ד.

(12) שהרי „בכל מקום שגלו שכינה עמה . . . גלו לבבל שכינה עמה“ (מגילה כט, א) – כפירוש הא' (במדרש שם) ב„גולה על ראשה“, שגלה לבבל וגלתה שכינה עמה“, „דהיינו מה שהאלקות הוא מוסתר והעולם נראה יש ודבר נפרד כו" (לקו"ת שם, א).

(13) וגם לא נשתנה הצירוף (סדר האותיות) של „גולה“.

(14) להעיר ש„לשון נוטריקון מן התורה“ (שבת קה, א).

לעבן, די פעולות און דער וועלט וואָס איז געווען (פריער) אין גלות. אדרבה: גאולה הייסט, אַז די מציאות וואָס איז פריער געווען פאַרשקלאַפט אין גלות ווערט (ניט בטל ח"ו, נאָר) אויסגעלייזט.

און דער אויפטו ושלמות פון גאולה האמיתית והשלימה איז, אַז אַלץ ווערט אויסגעלייזט. קיינע ענינים בלייבן ניט „פאַרלאָרן“ ח"ו אין גלות, מ'וועט קיין זאך ניט איבערלאָזן אין גלות. אפילו די „נדחים“ און „אובדים“ (וואָס ווערן אַזוי אָנגערופן אין תורת אמת¹⁵) – וועלן נגאל ווערן. די גאולה וועט זיין אַן אמת'ע און פולקאָמענע גאולה בכמות ובאיכות פון אַלע זאכן, פון דעם כלל גדול בהם ביז דעם פרט שבפרט שבהם: יעדער איד און אַלע אידן – „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו“¹⁶, און אויך חלקם בעולם – „כספם וזהבם אתם“¹⁷, מיט אַלע זייערע פעולות און אויפטועכצן אין גלות. די גאולה וועט אויסלייזן יעדער מענטש און אַלע מענטשן (אויך אומות העולם) און אַלע עניני העולם, און יעדערען בפרט עם כל עניניו.

אַלע (חיוב'דיקע) זאכן אין גלות פאַר- בלייבן אויך ווייטער, נאָר עס ווערט בטל זייער גלות-צושטאַנד: עס ווערט בטל דער העלם והסתר וואָס פאַרדעקט אויף זייער אמת'ע און פנימיות'דיקע מציאות¹⁸, און די פאַרשקלאַפונג צו די דרכי הטבע וגשמיות העולם וואָס קומט דערפון אַרויס.

(15) ישעי' כו, יג. וראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, א. ובכ"מ. סה"מ אידיש ע' 78 ואילך.

(16) כמ"ש ביצי"מ (בא, ג, ט). ו, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו).

(17) ישעי' ס, ט.

(18) ראה הערה 12.

ענינים הביאום¹¹⁸, און די כוונה בזה איז – אַז מ'נוצט דאָס אויס אויף קישוטי כלה, מוסיף זיין אין צדקה, כנ"ל].

יד. די מסקנא פון האמור לעיל בנוגע לפועל:

די גאולה קומט דוקא דורך דער עבו- דה אין גלות, פון מגלה זיין אלופו של עולם אין „גולה“, אַזוי אַז דור זה, דער דור האחרון אין גלות, וועט זיין דער דור הראשון פון גאולה.

און דער אויבערשטער העלפט אַז מ'זעט אין די מאורעות האחרונות בעולם ווי די וועלט אַליין איז מסייע און פירט צו דער גאולה.

ובפשטות מיינט דאָס – כנ"ל – אַז יעדער איד דאַרף מוסיף זיין אין „מעשינו ועבודתינו“ בכלל וועלכע ברענגט די גאולה, כולל ובמיוחד – ווי גערעדט ב- התוועדות שלפנ"ז – אין לימוד התורה בעניני גאולה, אין תושב"כ (וואָס „כל¹¹⁹ הספרים מלאים¹²⁰ בדבר זה“), און תוש- בע"פ, משנה וגמרא ומדרשים וכו'.

ובזה גופא – דאַרף מען מוסיף ע"פ די הוראה פון פסח שני, אַז „ס'איז ניטאָ קיין פאַרפאַלן“¹²¹ – צו מאַכן אַ חשבון צדק צי

(118) ת"י עה"פ.

(119) רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ב.

(120) ויש לומר הדיק ב„מלאים“ (ש„מלא“ ע"פ תורה פירושו – שמלא כולו). שגם הפסוקים ב„כל הספרים“ שאינם מדברים (בגלוי) בעניני גאולה, או אפילו שתוכנם הפכי (לכאורה) מענין הגאולה – הרי, לאמיתתו של דבר, תוכנם האמיתי הוא „דבר זה“ – ענין הגאולה. וע"י עיון והעמקה בפירוש פסוקים אלו (במפרשים וכו') נראה בגלוי ש„כל הספרים מלאים בדבר זה“. ויומתק ע"פ המבואר לעיל, שפנימיות ענין הגלות („גולה“) הוא ענין הגאולה, אלא שמגלים זה ע"י גילוי האלף דאלופו של עולם בגלות, שעי"ז נעשה מ„גולה“ – „גאולה“.

(121) „היום יום" יד אייר, פסח שני. ס' השיחות תש"א ע' 115.

אַרויס מענטשן בכל העולם כולו, און מען וואָרט אפילו ניט אַז מ'זאָל בעטן הילף.

עד"ז איז אויך ידוע אַז בימים האח- רונים איז מנהיג מדינה זו אַרויס מיט אַ הכרזה והוראה מפורטת בנוגע צו חינוך הנוער. בהתאם לזה וואָס בתחלת נשיאותו האָט ער מכריז געווען אַז זיין שאיפה איז צו געדענקט ווערן אַלס דער „עדזשוקיי- שען (חינוך) פרעזידענט“, צוליב די פעו- לות ושינויים גדולים לטוב וואָס ער וועט איינפירן צו מחזק זיין דעם חינוך אין דער מדינה.

דער אויפטו אין די לעצטע ערשיינוג- גען (צווישן אַנדערע) איז פאַרשטאַנדיק בפשטות: הגם אַז באַ אידן איז דאָס קיין חידוש ניט, ווייל באַ זיי איז אַלעמאַל געווען די הנהגה ע"פ התומ"צ, בענין הצדקה וחינוך וכו' – איז דאָס נאָכמער מגלה ווי יש בעה"ב לבירה זו, וואָס דאָס איז דער אמת'ער יסוד אויף צדקה און חינוך וכמדובר כמ"פ, אַז אמת'ע הצלחה אין חינוך איז תלוי אין דער ידיעה והכרה פון דעם קינד אין דעם בורא עולם ומנהיגו].

וכל זה איז – נוסף צו נאָך כמה ענינים וואָס פאַסירן בהשגחה פרטית מדי יום ביום, סיי בנוגע צו דעם כלל און סיי בנוגע צו יעדערען אין זיינע ענינים פרטיים – און די כוונה בזה, איז אַז דאָס זאָל נאָכמער מגלה זיין ווי וועלט איז מסייע צו מאַכן אַ דירה בתחוננים און ברענגען די גאולה,

[כולל – דאָס וואָס בשבוע האחרון האָט מען געפונען בפניה נידחת בעולם אבנים טובות ומרגליות, ע"י ברכתו של הקב"ה [בדוגמת „והנשאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המילואים לאפוד ול- חושן“¹²² (פאַר די בגדי כהונה), אַז די

(117) ויקהל לה, כו.

א גאולה פנימית בעבודתם, ביז – אז זיי זאלן טאן די עבודה וואָס וועט ברענגען די גאולה כפשוטה, און דעמולט וועט דער מלכות (של חסד) אויך מסייע זיין אידן צו זיך אומקערן אין ארץ ישראל (בלשון הכתובים¹¹⁰): והביאו את כל אחיכם (ג').

און בשנה האחרונה זעט מען ווי דער יחס צו אידן איז נתפשט געוואָרן אין נאָך מדינות, ביז אויך במדינה הדיא, וואו עס זיינען (ביז לאחרונה) געווען הגבלות בנוגע צו דער חירות פון אידן בעבודתם בתומ"צ און אויך בנוגע צו זייער אַרויס-גיין ממדינה הדיא – איז זייער יחס איצט-ער איבערגעקערט געוואָרן, אז זיי לאָזן אידן מקיים זיין תומ"צ, און לאָזן אידן אַרויס פון דאָרט אָן די הגבלות פון אַמאָל, ואדרבה – זיי זיינען נאָך מסייע די אידן צו פאָרן אין ארץ הקודש. מעין הכנה צו דעם סיוע פון אוה"ע אז אידן זאלן אַרויסגיין פון גלות און גיין אין ארץ הקודש בגאולה האמיתית והשלמה.

יג. נוסף צו דעם סיוע ישר פון אוה"ע צו אידן – זיינען אויך דאָ ענינים אין וועלכע מ'זעט ווי אוה"ע אליין טוען פער-לות של טוב וחסד, וואָס איז נאָכמער מגלה ווי יש בעה"ב לבירה זו¹¹¹, אַלס צו-גרייטונג צו, והיתה לה' המלוכה בגאולה האמיתית והשלמה,

ניט ווי ס'איז געווען אַמאָל, אַז דוקא עם ישראל (אע"פ וואָס, אתם המעט מכל העמים¹¹²), האָט משלים געווען בפועל די כוונה פון דירה בתחתונים, און אחדות פון מלכיות אוה"ע האָבן זיך געפירט באופן אכזרי איינער צום צווייטן, און האָבן זיך

בעיקר מתעסק געווען אין תועלת עצמן, אָדער אין כובש זיין אַנדערע מדינות וכיו"ב.

צווישן די ענינים גלויים וואָס זיינען צוגעקומען בימים אלו ממש וואו מ'זעט ווי עולם און אוה"ע גרייטן צו און זיינען מסייע די וועג צו דער גאולה – דורך דעם ענין פון צדקה און חינוך, צוויי יסודות עיקריים אין ישובו של עולם, "לשבת יצרה"¹¹³:

ס'איז ידוע ומפורסם (אין אַלע צייטונ-גען) וועגן די מאורעות בימים האחרונים – אַז די מדינה (וואָס איז מיוסד אויף צדקה וחסד, כיודע) האָט אויסגענוצט איר שטאַרקן כח צו אַרויסהעלפן און ראַטע-ווען מענטשן במקום רחוק בעולם (ווייט אַוועק פון דער מדינה), אע"פ וואָס דורך דעם קומט ניט אַ תועלת ישרה צו תושבי מדינה זו:

די מדינה האָט געשיקט אַ ריבוי מענטשן און אנשי חיל פון איר אַרמיי צו אַרויסהעלפן די פליטים אין יענע ערטער, צוזאַמען מיט עסן און קליידער און רפואות. אַנשטאַט נוצן די אירונים אויף עניני כיבוש, און אַנשטאַט נוצן די עסן און קליידער פאַר די בירגער פון דער מדינה – נוצט מען זיי אויף ראַטעווען אומגליק-לעכע מענטשן, ובפרט קליינע קינדער, פון קעלט, ביז פון היפך החיים.

וואָס דערביי זעט מען די רחמנות פון תושבי מדינה זו: בשעת זיי האָבן געהערט און געזען ווי מענטשן ליידען – איז הגם אַז זיי זיינען ניט זייערע קרובים, און האָבן מיט זיי קיינמאָל קיין שייכות ניט געהאַט – איז די מדינה נתערר געוואָרן צו זיי העלפן. בהתאם צו דער שיטה פון מדינה זו בעניני צדקה, אַז מ'העלפט

(116) ישעי' מה, יח.

און אַלע פעולות אין זמן הגלות: דער גילוי אלקות אין כל עניני העולם – ווי דאָס איז אַלץ מגלה, "כבודו" של הקב"ה (וואָס, כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו²⁵) – פון אלופו של עולם.

ד. האמור לעיל איז אַ הסברה ווי "גאולה" איז אין זיך כולל "גולה", ווייל די כוונה איז אַז גאולה זאָל אויפהויבן (אויך) דעם גלות. מ'דאַרף אָבער האָבן ביאור: פאַרוואָס איז דאָס (די עלי' פון גולה) אַזאַ ענין עיקרי אין גאולה, ביז אַז איז דעם באַשטייט איר נאָמען "גאולה" (גולה בתוס' אל"ף), וואָס אַ נאָמען באַ-ווייזט אויף מהות הדבר?²⁶

נאָכמער: דער אויפטו פון גאולה באַ-שטייט ניט נאָר אין דער עלי' פון די עניני גלות ועניני העולם, נאָר אין דער גאולה (בתקופה השני' – לאַחרי התקופה הרא-שונה וועגן וועלכער דער רמב"ם הנ"ל רעדט²⁶) וועלן זיך אויפטאָן נייע, גאָר נייע ענינים בשינוי מנהגו של עולם (ביז דעם ענין עיקרי ויסודי פון תחיית ה-מתים²⁷, וואָס איז אַ חידוש במעשה ברא-שית). איז היתכן אַז דער גאַנצער מצב לעתיד לבוא (אויך דאָס וואָס איז למעלה מעולם וגלות – בתקופה שני') ווערט אַנ-גערופן מיט אַ שם כללי: "גאולה" – "גולה" בתוספת אל"ף?²⁸

(25) אבות ספ"ו.

(26) ראה, דבר מלכות – חידושים וביאורים בהל' מלכים (קה"ת תש"א) סימן ג (מלקו"ש חכ"ז ע' 191 ואילך). סימן ד (מהדרן על הרמב"ם – נאמר יו"ד שבת תשמ"ו (נדפס בסה"ש תשמ"ו)). וראה גם הדרן על הרמב"ם (משיחות ש"פ לך לך) ש.ז. (לעיל [סה"ש תשנ"א] ח"א ע' 98 ואילך). ועוד.

(27) אחד מ"ג העיקרים (פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק יסוד הי"ג). ועד שהכופר בזה אין לו חלק לעוה"ב (סנהדרין ר"פ חלק. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ו).

און ווי דער רמב"ם פסק'נט²⁹: „אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהי' שם חידוש במע-שה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג. . אמרו³⁰ חכמים³¹ אין בין העולם הזה ל-ימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד“, דער אויפטו וועט דעמולט זיין – אַז „ויחזרו כולם לדת האמת³²“, „ויתקן (משיח) העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר³³ כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד³⁴“.

עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דער וואָרט „גאולה“ איז כולל דעם וואָרט „גולה“, אָבער – מיט אַ תוספת אל"ף: די גאולה איז ניט מבטל (די עבודה אין) גלות, אדרבה: די גאולה באַשטייט פון אויפהויבן (דעם לעבן אין) „גולה“ (דורך אויסלייזן אַלע ענינים פון גלות) און דערפון גופא מאַכן „גאולה“ – דורך דעם וואָס מ'איז מגלה אין אַלע ענינים פון „גולה“ דעם אל"ף פון אלופו של עולם – מ'נעמט אַראָפּ דעם העלם והסתר אין די עניני גלות וועלכע פאַרדעקט אויף איר אמת'ע מציאות און תכלית, מ'איז מגלה דעם אלופו של עולם שבזה – די תכלית פון אַלע עניני גלות צוליב וועלכער דער אויבערשטער האָט זיי באַשאַפן – אַזוי אַז פון „גולה“ ווערט „גאולה“.

גאולה איז דער גילוי האל"ף (פון אלופו של עולם) אין „גולה“ – דער גילוי האמת והפנימיות פון אַלע עניני הגלות,

(19) הל' מלכים פ"ב ה"א. וראה עבוה"ק ח"ב פל"ח.
(20) שם ה"ב.
(21) ברכות לה, ב. ויש"נ.
(22) שם ה"א.
(23) צפני' ג, ט.
(24) רמב"ם שם פ"א ה"ד.

איז דערפון מובן, אז כללות הגאולה – אויך די ענינים נעלים שבה – איז פאר-בונדן מיט דער עבודה פון אריינשטעלן דעם אל"ף פון אלופו של עולם אין „גולה“. ביז אז דאס מאכט אויף די גאולה (אזוי ווי דער וואָרט „גאולה“ ווערט אויפ-געמאכט פון אותיות „גולה“ בתוס' אל"ף), און אַלע עניני גאולה ווערן נמשך און הויבן אויף די „גולה“, כדלקמן.

ה. דער ביאור אין דעם וועט מען פאַרשטיין לויט דער ערשטער משנה אין היינטיגן פרק, פרק שלישי פון פרקי אבות: „הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה“, און דערנאָך איז די משנה ממשיך אויסרעכענען די „שלשה דברים“ – „דע מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו“.

שטעלט זיך די שאלה – מנינא למה ליי: וואָס איז דאָ נוגע דער מספר אז עס זיינען פאַראַן „שלשה דברים“? און אפילו אויב ס'איז נוגע דער מספר, פאַרוואָס דאַרף עס דער משנה אויסטייטשן, יעדע-רער קען דאָך אַליין ציילן בהמשך ה-משנה אז מ'רעכנט אויס שלשה דברים? ויש לומר איינער פון די ביאורים אין דעם:

דברי המשנה „הסתכל בשלשה דברים“ [וואָס לשון המשנה איז „דבר קצר וכולל ענינים רבים“²⁹] מיינט ניט נאָר די דריי זאכן וועלכע ווערן אויסגערעכנט וויי-טער אין משנה, נאָר אויך דער ענין פון „שלשה דברים“ בכלל: די משנה זאָגט אָן אַ הוראה: „הסתכל בשלשה דברים“ – אַ מענטש דאַרף מסתכל זיין (אַ הסתכלות

(28) לשון הש"ס – שבת עג, ריש ע"ב. ויש"נ.
(29) הקדמה לפיה"מ להרמב"ם (ד"ה א"ח כ' ראה להסתפק).

בעיון) אין „שלשה דברים“³⁰, און דורך דעם „אין אתה בא לידי עבירה“:

איינער קען מיינען אז ביי אים דאַרפן זיין נאָר צוויי ענינים: ער אַליין און דער אויבערשטער כביכול וועמען ער דינט, „אני נבראתי לשמש את קוני“³¹.

זאָגט די משנה – „הסתכל בשלשה דברים“: אַ מענטש דאַרף זיך צוקוקן (מסתכל זיין) און זעען (אַז עס זיינען פאַראַן) „שלשה דברים“: נוסף צו זיין מציאות („אני“) און די מציאות פון דעם אויבערשטן („קוני“) כביכול – איז דאָ אַ דריטע זאָך: די מציאות העולם וועלכע דער אויבערשטער האָט באַשאַפן, און דורך וועלכער אַ איד איז משמש את קוני³².

די תכלית³³ פון בריאת העולם און פון ירידת הנשמה למטה אין אַ גוף גשמי בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו איז – צוליב אויספירן די כוונה פון „נתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים“³⁴, אַז אַ איד דורך זיין עבודה זאָל מברר ומזכך זיין זיין גוף ונפש החיונית און די גשמיות וחומריות העולם, און מאַכן דערפון אַלעס אַ דירה צו דעם אויבערשטן.

וואָס דאָס טוט ער אויף דורך זיין

(30) וכיון שלשון המשנה הוא „דבר קצר וכולל ענינים רבים“ – אין צריך לפרש מה הם „שלשה דברים“.

(31) משנה וברייתא סוף קידושין.

(32) ראה גם שיחת ש"פ אחו"ק תשמ"ח ס"ט (סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 435). ש"פ אמור תשמ"ט ס"ו (סה"ש תשמ"ט ח"ב ס"ע 439 ואילך). ש"פ אחו"ק תש"נ ס"ז (סה"ש ה'תש"נ ח"ב ע' 434-5).

(33) בהבא להלן – ראה תניא פל"ו ואילך. ובכ"מ.

(34) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדבר פ"ג, ו.

דאַרף זוכן וועגן ווי צו מגלה זיין אין זיינע עניני עסק וכו', „כבודו“ של הקב"ה, און אויסנוצן זיינע געשפעטן און נכסים און פאַרבינדונגען – צו מוסיף זיין אין תורה ומצוות.

דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק די הו-ראה לאידך גיסא – פאַר די וואָס מיינען אַז די עבודה פון גאולה באַשטייט פון ניט האָבן צוטאָן און שולל זיין „מנהגו של עולם“ – אַז אדרבה: די גאולה איז תלוי דוקא אין „מעשינו ועבודתינו“ בזמן ה-גלות¹⁰⁸, און דעריבער דאַרף זיין „הסתכל בשלשה דברים“: די עבודה צו ברענגען גאולה דאַרף באַשטיין אין „שרית עם אלקים ואנשים ותוכל“, צו מאַכן אַ דירה בתחתונים, און צוגרייטן די וועלט צו דער גאולה – טאַקע אין אַן אופן פון „שרית עם אלקים ואנשים“, מלחמה האָבן מיט דעם העלם והסתר פון עולם, אָבער באופן פון „ותוכל“, „מלכותו ברצון קבלו עליהם“.

אַנהויבנדיק פון חלקו בעולם, דורך מוסיף זיין אין קיום המצוות, מיט דברים גשמיים, כולל ובמיוחד – מצות הצדקה („עיקר המצות מעשיות“), אַז ער נעמט פון זיינע גשמיות און זיינע עשירות (מיט וועלכע דער אויבערשטער בענטשט אים) און העלפט אַ צווייטן, אַז ביים צווייטען זאָל אויך זיין מזון ולבושים, באופן פון „לכבוד ולתפארת“, בהתאם צו „ממלכת כהנים“, ועד"ז העלפט ער אַרויס מוסדות תורה וצדקה וכיו"ב.

און אזוי אויך אין זיין עבודה בעניני רשות שלו – טוט ער דאָס באופן פון „כל מעשיך לשם שמים“¹⁰⁸ און „בכל דרכיך דעהו“¹⁰⁹.

(108) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות

ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א.

(109) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושו"ע שם.

ועוד וגם זה עיקר – דורך הפצת ה-תורה והיהדות, והפצת המעיינות חוצה. כולל ובמיוחד – צו מעורר זיין אידן בכל העולם כולו, אַז זיי זאָלן מוסיף זיין נאָכ-מער אין לימוד התורה וקיום המצוות,

און אזוי אויך מפרסם ומגלה זיין בכל העולם כולו „אלופו של עולם“, כולל – דורך משפיע זיין אויף אוה"ע בנוגע צו קיום שבע מצוות בני נח¹¹⁰, און זיי צו-גרייטן צו „והיתה לה' המלוכה“¹¹¹.

יב. ע"פ הנ"ל, אַז „גאולה“ הויבט אויף די עניני הגלות עצמם (דורך מאַכן פון זיי גופא אַ דירה בתחתונים), ביז אַז דוקא די עבודה אין גלות ברענגט די גאולה, איז פאַרשטאַנדיק, אַז די עניני העולם עצמו און די אוה"ע עצמם (אויך בזמן הגלות) זיינען (באמת) מסייע צו דער עבודה פון ברענגען די גאולה (כנ"ל).

ויש לומר, אַז שטייענדיק בסוף זמן ה-גלות, סמוך צו דער גאולה – קומט אַרויס דער סיוע בגלוי יותר.

ווי מ'זעט עס אין די דורות האחרונים במיוחד, און נאָכמער – אין דעם זמן ה-אחרון, ובפרט אין די לעצטע טעג ממש: אין די דורות שלפני זה האָבן (רוב) אידן געלעבט אין מדינות וואו עס זיינען געווען מניעות ועיכובים וכו' (לא תקום פעמיים¹¹²) צו עבודת ה' בכלל.

משא"כ בדורות האחרונים – לעבן (רוב) אידן אין מדינות וואו עס הערשט אַ מלכות של חסד, אַנהויבנדיק פון מדינה זו (וואו עס געפינען זיך רוב ומנין ובנין פון אידן), וואָס איז מסייע אידן צו דערגרייכן

(110) כפס"ד הרמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

(111) עובדי' בסופו.

(112) ל' הכתוב – נחום א, ט. וראה לקו"ש

חכ"ג ע' 306 הערה 55.

עבודה בעניני רשות וחול, די עבודה ב- עניני העולם („ליב בלע"ז).

ולהוסיף, אַז „ליב" איז אויך אותיות לב מיט אַ יו"ד באמצע, וואָס איז מרמז אויף לבו של אדם (לב), און די עשר כחות הנפש (י'), [ובפרטיות יותר שרייבט מען אַמאָל „ליב" מיט צוויי יו"דין, כנגד די צוויי דרגות בנשמה: יעקב, ישראל¹⁰³], וואָרום די עבודה (פון „ישראל") פון מאַכן אַ דירה בתחתונים ווערט אויפגעטאַן דורך די עשר כחות הנפש, ווי זיי זיינען אַרומגערינגלט מיט דעם לבו של אדם – וואָס לב ישראל איז אַלעמאָל בשלי- מות¹⁰⁴, „אני ישנה ולבי ער"¹⁰⁵. ועוד י"ל, אַז דער „לב" וועלכע רינגלען אַרום דעם י' – זיינען די ג' לבושים פון מחשבה דיבור ומעשה, וועלכע זיינען מקיף די עשר כחות, און ברענגען זיי אַרויס בעבור- דת האדם בפועל למטה¹⁰⁶.

ויש לקשר זה אויך מיט דעם טאַג פון י"ג אייר: י"ג איז בגימטריא אח"ד, וואָס איז מרמז אויף דער עבודה פון אויפגעטאַן „והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד"¹⁰⁷, גילוי מלכותו ית' ואחדותו ית' בעולם, ביז אין אַן אופן פון „מלכות שבנצח", כנ"ל (ס"ז).

* * *

יא. ע"פ האמור לעיל האָט מען אַרויס כמה לימודים בנוגע צו דער עבודה פון

103 ראה בארובה לקו"ת דרושים לר"ה סב, ג (וראה גם תו"א משפטים עז, ריש ע"ב). ספר הליקוטים-דא"ח צ"צ ערך יעקב סמ"ד (ע' א'קא ואילך). וש"נ. וראה ברכת י"א ניסן ש"ו. (לעיל [סה"ש תנש"א] ח"א ע' 416).

104 ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

105 שה"ש ה. ב. וראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' שיט.

106 ראה תניא פ"ד.

107 זכרי' יד, ט.

אידן צו ברענגען די גאולה, און ווי מ' דאַרף זיך גרייטן צו דער גאולה – שטיי- ענדיק איצטער ממש בסוף זמן הגלות, „גולה", און האַלטנדיק אַט אַט באַ דער גאולה.

קודם כל – האָט מען אַן ענטפער צו די וואָס וואונדערן זיך און שרעקן זיך דער- פון וואָס מ'שטורעמט אַז יעדער איד דאַרף טאַן און פועל'ן אַז די גאולה זאָל קומען תיכף ומיד ממש (און זייענדיק „אַפענע" מענטשן, דריקן זיי אויס בדיבור זייער וואונדער און דאגה): בשעת משיח וועט באַלד קומען, וואָס וועט זיין – פרעגן זיי – מיט אַלע פעולות און זאָכן וואָס זיי האָבן אויפגעטאַן במשך כו"כ שנים אין גלות: די געשפעטן וואָס זיי האָבן אויפגעבויט, דער רכוש און נכסים וואָס זיי האָבן געשאַפן, די פריינט און פאַרבינדונגען, סיי צווישן אידן און סיי צווישן אה"ע, וואָס זיי האָבן באַקומען (ובפרט עסקני ציבור), ועוד כו"ב!?

איז דער ענטפער אויף דעם, אַז מ'האָט זיך ניט וואָס צו שרעקן, וואָרום גאולה איז ניט דער טייטש, אַז עס ווערט בטל כל „מנהגו של עולם", די גוטע זאָכן וואָס זיינען אויפגעטאַן געוואָרן (ע"פ תורה) אין גלות: אדרבה: גאולה איז אין זיך כולל אַלע ענינים (טובים) פון „גולה", באופן אַז זיי ווערן אויפגעהויבן צו אַ מצב פון גאולה, צו זייער אמת'ע מעלה ושלמות – דורך דעם וואָס מ'איז מגלה אין זיי דעם (אל"ף) אלופו של עולם, די אמת'ע כוונה ותכלית אין די אַלע פעולות (שבזמן הגלות) – ווי דאָס אַלץ ברענגט אַרויס „כבודו" של הקב"ה.

ובמילא האָט מען ניט וואָס צו דאגה'ן וועגן די פעולות – אפילו בעניני רשות – וואָס מ'האָט אויפגעטאַן (ע"פ תורה) בזמן הגלות. ואדרבה: דערפון האָט מען די הוראה – אַז יעדער בעל עסק וכיו"ב

עבודה בגוף למטה בקיום התומ"צ, וואָס (רוב) מצוות נתלבשו בדברים גשמיים³⁵, און דורך מקיים זיין אַ מצוה מיט אַ דבר גשמי איז מען מברר ומזכך דעם דבר גשמי און מ'מאַכט דערפון אַ כלי צו אלקות. ווי דורך מצות צדקה [ש"שקולה כנגד כל המצוות"³⁶, „עיקר המצוות מע- שיות ועולה על כולנה"³⁷] – אַז אַ איד נעמט „מיגיע כפיו", פון די גשמיות'דיקע געלט וואָס ער האָט פאַרדינט, און „נותן חיי נפשו לה"³⁷. ועד"ז אין אַלע מצוות.

און דער ענין השלישי („הסתכל בשל- שה דברים") צו מאַכן אַ דירה בתחתונים – איז (ניט קיין זייטיקער ענין, נאָר אדרבה: דאָס איז) נוגע צו דער שלימות פון די צוויי (כביכול): דער אויבערשטער און דעם אדם העובד, וואָרום „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", און „זה כל האדם ותכלית בריאתו וירידתו לעוה"ז להיות לו ית' דירה בתחתונים"³⁸.

ועד כדי כך איז דאָס נוגע צו דעם אדם (ער זאָל זיין „הסתכל בשלשה דברים") – אַז צוליב דעם איז געווען ירידת נשמתו למטה ע"י הקב"ה: ניט קוקנדיק אויף גודל העילוי פון דער נשמה למעלה, „נשמה³⁹ שנתת בי טהורה היא"⁴⁰ וואו ס'איז ניטאָ קיין אַרט אויף היפך הטהרה, האָט דער אויבערשטער איר אַראַפגעשיקט, „אתה³⁹ בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה ביי", ביז אין עולם העשי' הגשמית, וואו ס'איז דאָ

35 ראה גם תניא פ"ד (ח, ב). אגה"ק ס"י (קיד, סע"ב ואילך).

36 ב"ב ט, א.

37 תניא פל"ז (מח, ב).

38 שם (מט, סע"א).

39 נוסח ברכות השחר.

40 ראה לקו"ת בחוקותי מה, סע"ד ואילך. ר"פ

דברים. ובכ"מ.

„את החיים ואת הטוב"⁴¹, און אויך דער דרך השני פון היפך הטהרה (ביז אַז די נשמה דאַרף דאַרט אַנקומען צו שמירה, „ואתה³⁹ משמרה בקרב"י"⁴²) – בכדי אויס- פירן די כוונה פון מאַכן אַ דירה בתח- תונים.

דלכאורה: ירידת הנשמה בגוף איז היפך פון הנהגתו הרגילה של הקב"ה, וואָס ער איז דער מקור ותכלית הטוב וה- חסד, ומטבע הטוב להטיב⁴³, ומצד החסד והטוב האָט דאָך שטענדיק געדאַרפט זיין עליות, און דאָ נעמט דער אויבערשטער אַ נשמה און איז איר מוריד למטה, אַ „ירידה גדולה ובח"י גלות ממש"⁴⁴, „מאיגרארמה לבירא עמיקתא"⁴⁵!

איז דערפון פאַרשטאַנדיק דער גודל העילוי (והחסד) פון דער עבודה פון מאַכן אַ דירה בתחתונים, אַז צוליב דעם איז כדאי אַראַפשיקן די נשמה למטה, ניט צוליב די נשמה עצמה („כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל"⁴⁶), נאָר צוליב מתקן זיין דעם גוף ונה"ב וחלקו בעולם, בכדי מאַכן אַ דירה בתחתונים. וואָרום דורך דער ירידה ועבודת הנשמה למטה צו מאַכן אַ דירה בתחתונים, ווערט אויפ- געטאַן נאָך אַ העכערער ענין ווי עבודת הנשמה עצמה למעלה – דער גילוי פון עצמותו ית'⁴⁷ אין תחתונים.

41 נצבים ל, טו.

42 ראה לקו"ת דברים שם. אוה"ת שמות (כרך

ז) ע' ב'תק"ח.

43 עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א.

44 שעה"ה"א פ"ד. שומר אמונים ויכוח ב' ס' יד.

45 כי גם כשיהי' צדיק גמור עובד ה' ביראה

ואהבה רבה בתענוגים לא יגיע למעלות דביקותו

בה' בדחילו ורחימו בטרם ירידתו לעוה"ז החומרי

לא מינה ולא מקצתה כו' (תניא שם (מח, סע"א)).

45 ע"פ לשון חז"ל – חגיגה ה, ב.

46 תניא שם (מח, ב).

47 ראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' קנא-ג. וש"נ.

בזו אַז דער עילוי ווערט נמשך און אויפגעטאָן אויך אין דער נשמה (שירדה למטה), אַז נוסף צו דעם וואָס די נשמה דערגרייכט צו אַ העכערע דרגא (של-מעלה ממקום שמשם ירדה), דער גילוי התוקף פון דער נשמה, באַקומט די נשמה אויך אַ שייכות צו דעם גילוי פון עצמותו ית' וואָס ווערט אויפגעטאָן דורך (עבודת הנשמה למטה אין מאַכז) דער דירה ב-תחתונים⁴⁸.

עפ"ז אין פאַרשטאַנדיק הוראת המשנה, "הסתכל בשלשה דברים": ניט קוקנדיק אויף דעם גודל העילוי פון דער נשמה פון אַ אידן, "חלק אלוקה ממעל ממש"⁴⁹, דאַרף זיין עבודה באַשטייט אין דעם, אַז נוסף לזה וואָס ער מאַכט פון זיך אַליין אַ "דירה" צום אויבערשטן דורך אַנטפלעקן זיין נשמה אין זיין גוף הגשמי (דעם עילוי בהנשמה וואָס קומט דורך דעם אַרויס) – זאָל ער אויך זיין, "הסתכל בשלשה דברים", און מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים פון עולם, אַז דער עולם עצמו ווערט אַ דירה צום אויבערשטן.

און דורך דעם דערגרייכט אויך דער אדם עצמו צו זיין שלימות (ווייל, "זה כל האדם ותכלית בריאתו כו'"), און אע"פ וואָס דאָס איז פאַר אים אַ ירידה (בחיצו-ניות) לפי שעה, ווערט דוקא דורך דעם דער עילוי אין אים אַליין – אַז, "אין אתה בא לידי עבירה": דורך זיין עבודה פון מאַכן אַ דירה בתחתונים (הסתכל בשלשה דברים), איז, "אין אתה בא לידי עבירה", אפילו ניט צו, "לידי", די אפשריות צו טאָן אַן עבירה.

(48) באַרוכה ע"ד ב' ענינים – ראה לקו"ש חט"ו ע' 246 ואילך. סה"מ מלוקט ח"ב ע' שכ. סה"מ מלוקט ח"ב ע' רמג ואילך. ועוד.
(49) תניא רפ"ב.

ו. ע"פ הנ"ל וועט מען אויך פאַרשטיין דער ענין פון "גאולה" אותיות גולה ב-תוספת אל"ף:

גאולה איז (ניט מבטל "גולה", נאָר איז) אין זיך כולל "גולה", ואדרבה: זי הויבט אויף גולה דורך אַריינשטעלן און מגלה זיין אין איר אלופו של עולם – ווייל די כוונה איז צו מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים, כולל ווי די תחתונים זיינען אין גלות, צו מגלה זיין אלופו של עולם אין תחתונים במצבם ווי זיי שטייען אין גלות.

ואדרבה: אין דעם באַשטייט דער תוכן ומהות פון גאולה [אויך די עניני גאולה שלמעלה מעולם וגלות, דער שינוי במנ-הגו של עולם, אַזוי ווי תחיית המתים⁵⁰] – "גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי"⁵¹, ביז אַז עס ווערט אַ דירה לו יתברך בתחתו-נים, לו לעצמותו⁵².

און דעריבער איז דער ענין פון גאולה תלוי אין "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁵¹ (גולה), די עבודה פון אַריינ-שטעלן דעם אל"ף (אלופו של עולם) אין גולה, ביז אַז דורך דעם ווערט אויפגע-מאַכט גאולה [רוב האותיות און ראש תיבת גאולה איז – "גולה", כנ"ל ס"ב].

דאָס הייסט: נוסף לזה וואָס די (עלי גדולה פון דער) גאולה קומט דורך דער ירידה אין גלות [ע"ד גילוי תוקף אור

(50) כמ"ש בתניא רפ"ז: תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים כו' תלוי במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות. וי"ל ש"ימות המשיח" קאי על תקופה הראשונה (שלא, יבטל דבר ממנהגו של עולם), ג'תחיית המתים" קאי על תקופה השני'.

(51) ל' התניא שם.
(52) המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא.

נשמות ישראל זיינען פאַרבונדן מיט תורה שלמעלה מעולם.

ווי"ל דעם ביאור אין דעם (אין עבודת ה'):
לכל לראש דאַרף יעדער איד וויסן אַז ער איז "ישראל" – זיין מקור ושורש החיות איז פון זיין אות אין תורה, און דעריבער, דאַרף יעדער זאָך וואָס ער טוט זיין מיוסד וע"פ הוראות התורה.

דערצו דאַרף ער וויסן, אַז שלימות עבודתו (אַלס ישראל) באַשטייט אין דעם, אַז ער זונדערט זיך ניט אַפּ פון דער וועלט אַרום אים, נאָר, "הסתכל בשלשה דברים": נוסף צו זיין עבודה מיט זיך אַליין ("ישראל" פאַרבונדן מיט זיין אות בתורה), דאַרף ער טאָן די עבודה פון לעשות לו יתברך דירה בתחתונים – אַלס ישראל דורך אַרויסגיין (צוזאַמען מיט די הוראות התורה) אין וועלט, און האָבן צוטאָן מיט "אלקים" (מלאך) – די כחות הטבעיים ב-עולם (כמאחז"ל⁹⁷, "אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל"), און "אנשים", "עשו ולבן" (אומות העולם) – און דאָרט אויפמאַכן אַ דירה פאַר דעם אויבערשטן ע"פ די הוראות התורה (פון די יש ששים ריבוא אותיות לתורה), דורך דעם וואָס "שרית עם אלקים ואנשים", ער איז אַ שר, געוועל-טיגט איבער די וועלט און די אוה"ע,

און איז אַן אופן פון "ותוכל" – אויך מלשון כל און כולל און כלי, אַז זיין עבודה (פון "שרית") איז ניט דורך מבטל זיין מציאות העולם, אַדער מתגבר זיין אויף עולם בעל-כרחך, נאָר באופן אַז ער נוצט אויס די כחות הטבעיים עצמם אין עבודת ה', און פועל'ט אויף די אוה"ע אַז

און איז אַן אופן פון "ותוכל" – אויך מלשון כל און כולל און כלי, אַז זיין עבודה (פון "שרית") איז ניט דורך מבטל זיין מציאות העולם, אַדער מתגבר זיין אויף עולם בעל-כרחך, נאָר באופן אַז ער נוצט אויס די כחות הטבעיים עצמם אין עבודת ה', און פועל'ט אויף די אוה"ע אַז

(97) ב"ר פ"ג, ו. וראה שערי זהר לב"ר שם. וש"נ.

זיי מצד עצמם זאָלן דינען דעם אויב-ערשטן, באופן פון "מלכותו ברצון קבלו עליהם"⁹⁸, ביז אַז די וועלט אַליין זאָגט אַז "ותוכל", די וועלט אַליין איז מסייע צו זיין עבודה (כדלקמן ס"ב),

און דורך דעם ווערט "ותוכל" מלשון כל (אַז מ'האָט אַלע עניני העולם), און מלשון התכללות – אַז דער איד איז אין זיך כולל כל עניני העולם, און – ער הויבט זיי אויף, ביז אַז עס ווערט אויפגע-טאָן דער ענין פון גאולה (וואָס איז כולל "גולה"), דורך המשכת האל"ף פון אלופו של עולם אין "גולה".

און דורך דער עבודה בבירור וזיכוך העולם ווערט אויך "ותוכל" מלשון יכולת, אַז עס קומט צו באַ דעם אידן נאָכמער יכולת, כמבואר בכ"מ⁹⁹ אַז דורך דער עבודה פון נפש האלקית ווי ער איז זיך מתלבש אין דעם גוף ונה"ב און טוט די עבודה בעולם, קומט אין אים צו כח וחיות ויכולת חדשה, מצד דעם וואָס "רב תבואות בכח שור"¹⁰⁰ (פון נה"ב).

און דער אופן ווי מ'טוט די עבודה פון "ישראל" – איז דורך "אַר" ל"ב": "הוי . . גבור כארי לעשות רצוך אביך שבש-מים"¹⁰¹ (ווי עס שטייט אויך אין ריש ות-חלת השולחן ערוך¹⁰²), ער איז זיך מתגבר אויף אַלע העלמות והסתרים בעולם; און נוסף צו דער התגברות שלו בעבודתו בעניני קדושה ("ארי" בלשון הקודש), איז ביי אים דאָ די התגברות אויך אין די

(98) נוסח ברכת, אמת ואמונה" דתפלת ערבית. וראה לעיל [סה"ש תנש"א ח"ב] ע' 501. וש"נ.

(99) ראה לקו"ת האזינו עה, ב ואלך. ועוד.
(100) משלי יד, ד.

(101) אבות פ"ה מ"כ.

(102) טור או"ח רס"א. שו"ע אדה"ז שם. ובשו"ע המחבר: יתגבר כארי.

פרשה וואָס מ'האָט געלייענט דעם שבת צוזאַמען מיט פ' אחר[י] – „קדושים תהיו כי קדוש אני״: זייענדיק אַ נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי (וואָס דאָרטן איז שייך דער ציווי פון „קדושים תהיו, „הוּ פרוּ-שׁים״⁸¹)

— שטייט אַ איד אין אַ מצב של קדושה, ביז די קדושה הכי נעלית פון קדושתו של הקב"ה, כפירוש החסידות⁸² אויף דרשת חז"ל⁸³, „יכול כמוני, ת'ל כי קדוש אני״ – „יכול כמוני״ בניחותא, בדרגת הקדושה פון „קדוש אני״.

י. ויש לקשר כל זה אויך מיט דעם שם בעל היאָרצייט⁸⁴ פון י"ג אייר⁸⁵ – ישראל אריה ליב.

ובהקדים, אַז אַע"פּ וואָס דאָס איז לכ-אורה אַ שם פון אַן איש פרטי, האָט דאָס אַ שייכות מיט אַלע אידן⁸⁶ (וואָרום אַלע אידן זיינען אַ מצויאות אחת, קומה אחת שלימה⁸⁷). ובפרט אַז שמו הראשון איז ישראל – דער שם כללי פון יעדער איד און אַלע אידן ןוכידוע⁸⁸ אויך אַז נשמת יעקב (וואָס שמו איז ישראל⁸⁹), „כלולה

מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם״.

וּע"פּ הוראת אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הידועה⁹⁰, אַז „עניני עבודה שכולים לקשר בדברי התניא . . מותר לדבר ול-הרחיב בהם הדבור״ (אע"פּ וואָס אַזוי איז דאָ די זהירות אין זאָגן פירושים בספר התניא⁹¹) – איז ע"ד מובן בנדוד"ד: כדאי ונכון צו מבאר זיין אַ הוראה פון שם בעל היאָרצייט – בשעת דאָס קען צוגעבן אין יראת שמים און עבודת ה'.

„ישראל⁹² – דער שם הכללי פון אידן (כנ"ל) – האָט אין זיך צוויי ענינים הפכיים לכאורה: (א) „ישראל״ איז ר"ת „יש ששים ריבוא אותיות לתורה״⁹³, וואָרום עס זיינען דאָ ששים ריבוא נשמות ישראל כלליים (און יעדערע פון זיי טיילט זיך אויף ששים ריבוא נשמות פרטיים⁹⁴), און יעדע נשמה איז כנגד איין אות פון די ששים ריבוא אותיות לתורה, וואָס דער אות איז זיין מקור החיות כו'. און (ב) „ישראל״ איז על שם „כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל״⁹⁵.

דער ענין פון „שרית עם אלקים וא-נשים ותוכל״ באַווייזט אויף דער עבודה און מלחמה נגד העולם – „עם אלקים״ (שרו ומלאך של עשו⁹⁶), „ואנשים״ (עשו ולבן⁹⁶) – וואָס דאָס איז לכאורה פונקט פאַרקערט פון דעם וואָס „ישראל״ איז ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה, ווי

- 90 אגרות-קודש שלו ח"ב ע' תשכ. וש"נ. וראה גם ס' השיחות תש"ב ס"ע 83 ואילך.
- 91 ראה במקומות שבהערה הקודמת.
- 92 ראה גם (באופן אחר) שיחת ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר תשמ"ה. שיחת פסח שני תשמ"ז.
- 93 מגלה עמוקות אופן פפו.
- 94 ראה תניא פל"ז (מח, א).
- 95 ב"ר פע"ז, ג. פרש"י וישלח לב, כה.
- 96 פרש"י עה"פ.

הנשמה ע"י ירידתה למטה], ווערט גאולה אויפגעמאַכט פון „גולה״ (בתוס' אל"ף) עצמה⁵³ – די דירה לעצמותו ווערט אויפ-געטאָן אין תחתונים עצמם [ע"ד דער עילוי וואָס ווערט אויפגעטאָן אין נשמה דורך דער דירה בתחתונים]⁵⁴.

* * *

ז. ענין הנ"ל איז נאָכמער אונטער-שטראָכן אין דעם איצטיגען זמן בשנה: (א) ימי הספירה, ובהם עצמם (ב) דער פער-טער שבת פון די „שבע שבתות תמימות״⁵⁵ – מלכות שבנצח, (ג) פרשת השבוע – אחרי-קדושים, און די פרשה וואָס מ'הויבט אָן לייענען בתפלת המנחה – פ' אמור, (ד) י"ג אייר.

די עבודה פון ספירת העומר – דער בירור פון די שבעה מדות (פון נה"ב), עיקר העבודה בזמן הזה (זמן הגלות)⁵⁶ – באַשטייט אין דעם, אַז נוסף צו „ואטהר

53 וזהו הטעם ש"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא" (אבות פ"ד מ"ז), מפני המעלה בעבודה „בעולם הזה״ דוקא (גילוי האל"ף ב"גולה"), בעשיית דירה בתחתונים (תענוג בורא), שלמעלה „מכל חיי העולם הבא״ (תענוג נברא), ובעולם הבא יהי' גילוי ענין זה למטה (ראה לקו"ש ח"ה ע' 243 ואילך).

54 ולכן שלימות השכר תהי' לנשמות בגופים דוקא, בתחיית המתים (לקו"ת צו טו, ג. ובכ"מ נס' מנו בסה"מ מלוקט ח"ד ע' קעז הערה 7) – כדעת הרמב"ן (בשער הגמול בסופו). ואדרבה: לע"ל תהי' הנשמה ניוזנית מן הגוף (ראה המשך וככה תרל"ז פצ"א ב. המשך תרס"ו ע' תקכח. ס' השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 44. חכ"א ע' 88. ועוד). וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' רנ ואילך.

55 אמור כג, טו.
56 ראה בארוכה מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א בתחלתו.

ואתקדש בקדושה של מעלה⁵⁷ – ווערט דורך דעם אויפגעטאָן אויך אין עולם ובכל העולמות: „ועל ידי זה יושפע שפע רב בכל העולמות״⁵⁷. און דורך דעם⁵⁸ קומט צו (נאָכמער) אין דער נשמה פון דעם אדם העובד, ווי מ'איז ממשיך אין דער תפלה (לאחרי „יושפע שפע רב בכל העולמות״): „ולתקן את נפשתינו ורוחו-תינו ונשמותינו מכל סיג ופגם ולטהרנו ולקדשנו בקדושתך העליונה״ – ע"ד „אין אתה בא לידי עבירה״ (תיקון ועליית האדם) און די עבודה בעולם.

און דורך דער עבודה פון ספירת העומר – אַריינשטעלן דעם אל"ף אין „גולה״, דורך בירור השבע מדות – ברענגט מען די גאולה, און „יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו אמן סלה״ (ווי מ'זאָגט אין דעם „הרחמן״ תיכף נאָך דער ברכה⁵⁹).

אין די ימי הספירה עצמם – וואָס טיילן זיך בכללות אויף „שבע שבתות תמימות״ (ובפרט בשנה זו, וואָס מ'האָט אָנגעהויבן ציילן „ממחרת השבת״⁵⁵ כ-פשוטן) שטייט דאָס נאָכמער בהדגשה אין דעם פערטן שבת, ווען מ'איז מסיים די ספירה פון מדת הנצח, ביז שלימותה – מלכות שבנצח [נאָך דעם סיום פון מדת החסד ביז מלכות שבחסד, מדת הגבורה

57 נוסח הרבנו של עולם״ לאחרי ספה"ע.
58 ועפ"י י"ל סדר התפלה, שהענין התיקון „נפשתינו כו״ נאמר לאחרי הענין דהשפעת „שפע רב בכל העולמות״, דלכאורה מקומו שייך לעיל לאחרי שהאדם מתפלל על תיקון עצמו (ואטהר ואתקדש כו"), ורק לאחרי זה צ"ל התפלה ע"ד ההשפעה בעולם? וי"ל, כי הפעולה בעולם מוסיפה בעבודת הנשמה עצמה „לתקן את נפשתינו כו", ככפנים.
59 כ"ה בסידורו של רבינו הזקן (ובכמה סידורים). וראה לעיל [סה"ש תנש"א] ח"א ע' 444 הערה 80.

בזו מלכות שבגבורה און מדת התפארת בזו מלכות שבתפארת] – דער נצחון איבער דעם (העלם והסתר פון) גלות, בזו נצח שבנצח, און הוד שבנצח – די שיין-קייט אין דעם נצחון, און יסוד שבנצח – דער יסוד וקביעות פון דעם נצחון, בזו מלכות שבנצח – דער נצחון פון מלכא משיחא בגאולה האמיתית והשלימה.

ח. אָנהויבס פ' אחרי רעדט זיך וועגן עבודת אהרן כהן גדול בקדש הקדשים – „בזאת יבוא אהרן אל הקודש גו'“⁶⁰.

א מעין ודוגמא צו דעם מצב הגאולה איז – דער כהן גדול אין קדש הקדשים: קדש הקדשים איז דער הייליקסטער אָרט אין דער וועלט. אָן אָרט וואו עס האָט מאיר געווען אלקות בגלוי (אָן העלמות והסתרים). צוזאַמען דערמיט איז דאָס געווען אַ מקום גשמי בעולם הזה, און דער כהן גדול איז דאָרט אַריין אַלס אַ נשמה בגוף [ניט ווי ס'איז געווען באַ נדב ואביהוא, רצוא בלי שובי].⁶¹

מעין זה איז געווען באַ יעדער כהן, וואָס צוזאַמען דערמיט וואָס „הכהנים הובדלו... שנאמר ויבדל אהרן להקדישׁו קדש קדשים“⁶² (למעלה מעולם), האָט ער געטאָן זיין עבודה דוקא אַלס נשמה בגוף אין עולם, אָן עולם וואו ס'איז דאָ אָן אָרט אויף היפך הטהרה – און דוקא דאָרטן איז ער מקיים דעם ציווי (ברישׁי פ' אמור), „אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם לנפש לא יטמא בעמיו“. וואָס שלי-מות ענין הטהרה וועט זיין בגאולה האמיתית והשלימה [ומעין הכנה לזה איז אויך דאָ בזמן הגלות, אַז כהנים זיינען נזהר פון

(60) טז, ג.
(61) ראה לעיל [סה"ש תנש"א ח"ב] ע' 496. וש"נ.
(62) דה"א כג, יג.
(63) רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ד – מפסחים קז, א.

דער כהן גדול דאָרף זיין „גדול מאחיו... בעושר“⁶⁴ – ווייל די שלימות הקדושה פון כהן גדול איז פאָרבונדן דערמיט אַז דאָס ווערט נמשך מיט שלימות בכל בזו אין גשמיות העולם (עושר).

וע"פ המבואר אין מדרש (עה"פ „בזאת יבוא אהרן“)⁶⁵ „בכל שעה שהוא (הכהן גדול) רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה“ („בזאת“) – יש לומר, אַז מקומו ה-אמיתי פון דעם כהן גדול איז אין (דרגת) קדש הקדשים, און אַזוי וועט זיין בגלוי בגאולה האמיתית והשלימה ווען עס וועט זיין שלימות האדם והעולם וביטול כל ענינים הפכיים (משא"כ לפני זה איז מען ניט קיין כלי אויף דעם „בכל שעה“). וואָס דעמולט וועט זיין די שלימות הגילוי פון המשכת קדושה בגלוי למטה (אין בית ה-מקדש השלישי), אַ דירה לו יתברך בתח-תונים, כנ"ל.

ט. אַזוי ווי אַלע עניני תורה (מלשון הוראה⁶⁶), איז אין דעם אויך דאָ אַ הוראה פאָר יעדער איד:

אַלע אידן זיינען „ממלכת כהנים“⁶⁷, „כהנים גדולים“⁶⁸, ובגלוי ובשלימות וועט

(69) יומא יח, א. וש"נ. רמב"ם שם רפ"ה.
(70) ויק"ר פכ"א, ז. ועוד.
(71) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ס' השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב.
(72) יתרו יט, ו. וראה זבחים יט, רע"א (בהמשך להסוגיא ע"ד בגדי כהונה): „זימנא חדא הוה קאימנא קמי' דאיזגדר מלכא והוה מדלי לי המיינאי ותיתי' ניהל' ואמר לי ממלכת כהנים וגוי קדוש כתיב בכז', „וצריכין אתם לנהוג עצמכם בתפארת של כהנים“ (פרש"י שם).
(73) ראה בעה"ט עה"פ. וראה גם אגדת בראשית פרק עט (ב). – וי"ל השייכות ד, ממלכת כהנים, „כהנים גדולים“, כי כהן גדול הוא מלך שבכהנים, „ראש לכל הכהנים“ (ל' הרמב"ם שם פ"ד הי"ב).

עניני טומאה, וי"ל שזהו גם הכנה צו דער שלימות הטהרה לע"ל⁶⁴, כולל דורך דעם וואָס „אמור גו' ואמרת“ – „להזהיר גדו-לים על הקטנים“].

ונוסף צו דער זהירות (להזהיר) פון היפך הטהרה, האָט אַ כהן געדאַרפט טאָן זיין עבודה בביהמ"ק (קדושה) אָנגעטאָן אין די בגדי כהונה, וועלכע זיינען געווען „לכבוד ולתפארת“⁶⁵ (שלימות בגשמיות). ועפ"ז יש לבאר, פאָרוואָס אַ כהן ששימש „מחוסר בגדים“ איז עבודתו פסולה⁶⁶, „בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם“⁶⁷ – אע"פ וואָס ענינים⁶⁸ פון די בגדי כהונה איז געווען (בעיקר) „לכבוד ולתפארת“ (וואָס דאָס איז לכאורה ניט אַזוי נוגע צו דער עצם עבודה)? נאָר שלימות העבודה איז משכן באַשטייט דערפון אַז דאָס זאָל זיין בתכלית השלימות וההידור „לכבוד ולתפארת“, אויך בגשמיות כפשוטה – אויפן שענסטן און בכבודי'סטן אופן בכל ביז – בגשמיות העולם, מ'נוצט אויס פאָר דער עבודה אין קדושה אַלע מעגלעכ-קייטן פון עוה"ז.

ובשלימות – איז דער ענין הכהונה באַ דעם כהן גדול (וועלכער האָט געטראָגן שמונה בגדים).

ועפ"ז אולי יש לומר הטעם פאָרוואָס

(64) כמ"ש (יחזקאל לו, כה), „וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו'“.
(65) תצוה כה, ב.
(66) משנה זבחים טו, ב. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"י ה"ד.
(67) זבחים יז, ב. וש"נ. רמב"ם שם. וראה בכ"ז אנציקלופדי' תלמודית ערך בגדי כהונה (ע' שלג). וש"נ.
(68) ראה רמב"ן עה"פ (תצוה שם), ועשית בגדי קדש גו' לכבוד ולתפארת: „שיהי' נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים. ואכ"מ.

עס זיין בגאולה האמיתית והשלימה⁷⁴. ובמילא האָט יעדער איד אַ שייכות – אַלס נשמה בגוף – צו דער קדושה פון קדש הקדשים (שלימות הקדושה). וכפס"ד ה-רמב"ם⁷⁵, „לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש... אשר נדבה רוחו אותו... ה"ז נתקדש קדש קדשים כו"“.

וע"פ מדרש הנ"ל, אַז „בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס“, י"ל אַז יעדער איד האָט בכח (ווי ער שטייט למטה אַ נשמה בגוף) צו זיין בדרגת „קדש הקדשים“, וי"ל אַז אַזוי וועט זיין בפועל לעתיד לבוא.

[ויומתק ע"פ דער סיפור אין נביאים⁷⁶, אַז בזמן הסכנה האָט יהושבע באַהאַלטן יואש'ן (וואָס ער איז געווען מזרע הממלכה) און מניקתו „בחדר המטות“⁷⁷, „בעליית בית קדשי הקדשים“⁷⁸, „ויהי אתה בית ה' מתחבא שש שנים גו'“⁷⁹. וואָס דערפון איז מובן, אַז זייענדיק אין קדש הקדשים האָט ער דאָרט געהאַט אַלע זיינע צרכים גשמיים: אכילה ושת' ושינה⁸⁰. ויש לומר, ווייל באמיתית הדברים איז מקומו פון יעדער איד אין קדש הקדשים (ווי עס וועט זיין בגלוי בגאולה האמיתית והשלימה). נאָר דאָס איז נתגלה געוואָרן בפועל – דורך דער ירידה (סכנה), ע"ד ווי דער עילוי הגאולה קומט דורך דער עבודה אין „גולה“].

ווי פאָרשטאַנדיק אויך פון דעם ציווי (ונתינת כח) בהתחלת פ' קדושים [די

(74) ראה בעה"ט שם: ולעתיד לבוא תחזור להם כו'.
(75) הל' שמיטה ויובל בסופו.
(76) מלכים ב, יא, א ואילך. דברי הימים ב, כב, יא ואילך.
(77) מלכים שם, ב. דה"י שם.
(78) פרש"י עה"פ.
(79) מלכים שם, ג. דה"י שם, יב.
(80) וראה גם שיחת ליל ד' דחג הסוכות שנה זו.